

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Рівненський відділ Українського географічного товариства

**ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА У ШКІЛЬНИХ
ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ:
ПРОБЛЕМИ, ПОШУКИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Рівне – 2020

УДК 37.09+373.5.016+91(07)

Г-35

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 24 вересня 2020 р.)*

Редакційна колегія:

Головний редактор: проф. Лико Д.В.

Члени редколегії:

Войтович О.П., д-р пед. наук, проф.; Коротун С.І., к. геогр. наук, доц.;
Костолович М.І., к. пед. наук, доц; Лис Ю.В., методист; Мартинюк В.О.,
к. геогр. наук, проф.; Пустовіт Г.П., д-р пед. наук, проф.; Романів А.С.,
к. геогр. наук, доц.; Трохимчук І.М., к. пед. наук, доц.

Рецензенти:

д-р пед. наук, проф. Грицай Н.Б.
(Рівненський державний гуманітарний університет)
д-р геогр. наук, проф. Ільїн Л.В.
(Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки)

Г-35 Географічна освіта у шкільних та позашкільних закладах :
проблеми, пошуки, перспективи : Збірник наукових праць ; за ред.
проф. Д. В. Лико / Рівненський державний гуманітарний університет.
– Рівне: Видавець О. Зень, 2020. – 92 с.

ISBN 978-617-601-332-7

У збірнику наукових праць представлені вибрані доповіді з проблем географічної освіти у шкільних та позашкільних закладах, що були заслухані на науково-методичному семінарі 23 вересня 2020 р. в Рівненському державному гуманітарному університеті. Для вчителів географії, природознавства закладів загальної середньої освіти, методистів та керівників гуртків позашкільних закладів.

© Колектив авторів, 2020

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2020

ISBN 978-617-601-332-7

О.П. Войтович, докт. пед. наук,
професор кафедри екології географії та туризму
Рівненського державного гуманітарного університету

М.І. Костолович, канд. пед. наук,
доцент кафедри екології географії та туризму
Рівненського державного гуманітарного університету

МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТІВ У ШКІЛЬНИЙ КУРС ГЕОГРАФІЇ

У статті подано вимоги до використання методу проєктів у шкільному курсі географії та виокремлено етапи виконання проєкту. Визначено роль вчителя на кожному етапі виконання.

Ключові слова: метод проєктів, шкільний курс географії.

На нашу думку, сучасна шкільна освіта здебільшого спрямована на подання учням визначеної системи предметних знань, а повинна забезпечувати формування особистості, здатної до успішної самореалізації в суспільстві. Тому вважаємо, що в закладах загальної середньої освіти слід впроваджувати методики, які б готували учня до життя в мінливому світі. В даному контексті, метою шкільної освіти, зокрема і географічної, має бути формування творчих здібностей учнів, вміння самостійно навчатися, приймати рішення і відповідати за результати своїх дій.

Однією із форм організації освітнього процесу, що зорієнтований на активізацію самостійної діяльності учнів є метод проєктів.

У психолого-педагогічній літературі існує різноманітна класифікація проєктів, найбільш розгорнута структура презентована О.М. Тадеуш. Аналізуючи дану класифікацію, вважаємо, що в шкільному курсі географії доречно впроваджувати наступні види проєктів:

- за видом пізнавальної діяльності (дослідницький, творчий, інформаційний, ознайомчо-орієнтований);
- за предметно-змістовою складовою (монопредметний - ґрунтується на використанні географічного матеріалу, міжпредметний - передбачає інтеграцію знань декількох предметів, географії та фізики, хімії, біології, історії);
- за характером контактів (внутрішні - виконавцями є учні одного класу, загальношкільні - виконавцями є учні різних класів);
- за кількістю учасників проєктної діяльності (індивідуальний, парний, груповий, колективний);
- за тривалістю виконання проєкту (короткотривалий, середньої тривалості, довготривалий);

- за ступенем складності: простий, складний, комплексний (включає два й більше субпроекти або передбачає різні типи й форми творчої діяльності);
- за характером партнерських взаємодій між учасниками (кооперативний, змагальний, конкурсний);
- за часом виконання: у навчальний час (поточний, підсумковий); у позанавчальний час; частково в навчальний і позанавчальний час [2].

Незважаючи на вид проекту, який вчитель впроваджує в шкільний курс географії, основна його мета передбачає набуття географічних компетенцій в процесі планування та виконання практичних, нестандартних, реалістичних завдань; розвиток комунікативних здібностей; формування критичного мислення та дослідницьких умінь, підвищення мотивації до навчання географії.

Нами обґрунтовано основні вимоги до використання методу проектів в шкільному курсі географії [1]:

- формулювання проблеми, вирішення якої потребує дослідницько-пошукової діяльності, що ґрунтується на певній послідовності дій: обговорення методів дослідження, визначення способів збору інформації, аналіз та систематизація отриманих даних, підбиття підсумків, формулювання висновків, оформлення результатів, їхня презентація, висунування нових проблем для дослідження;
- навчальна, практична та пізнавальна значущість очікуваних результатів проекту;
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів при проведенні дослідження;
- структурування змістовної частини проекту (із визначенням поетапних результатів і розподілом ролей);
- постійна взаємодія між учасниками;
- публічне представлення результатів проекту (можливе, у вигляді відеофільму, блогу тощо).

Аналізуючи подані вище вимоги, слід відмітити, що роль вчителя повинна бути консультативною та спрямовуючою. Крім того, вчитель має створити позитивну робочу атмосферу, яка стимулювала б учнів до активної творчої діяльності.

На кожному етапі виконання проекту вчитель є помічником, партнером та консультантом, зокрема, на:

- організаційно-підготовчому – вчитель ініціює ідею проекту враховуючи інтереси учнів, надає допомогу у визначенні мети та завдань проекту, мотивує учнів та створює сприятливі умови для виконання проекту, допомагає розробити план реалізації завдань проекту,

– практично-реалізаційному – вчитель спрямовує учнів на пошук змістової інформації проєкту, підтримує та заохочує учнів, контролює проміжні результати, надає пропозиції щодо систематизації та аналізу інформації, опрацьовує і за необхідності скореговує висновки, пояснює правила оформлення виконаного проєкту, консультує щодо підготовки звіту та процедури захисту,

– результативно-презентативному – вчитель оцінює результати на основі визначених критеріїв, які обов'язково мають бути попередньо повідомленні учням.

Діяльність учнів полягає у:

– виявленні проблеми та визначенні мети і завдань проєкту, обґрунтуванні його значущості;

– дослідженні можливих варіантів вирішення проблеми та визначенні необхідних засобів;

– складанні плану реалізації проєкту та розподілі обов'язків між учасниками проєктної діяльності;

– виконанні дослідження: зборі інформації, її аналізі, систематизації та формулюванні висновків;

– презентації результатів навчального проєкту;

– аналізі помилок та корегуванні результату.

Безперечно, що успішність проєктної діяльності залежить від взаємних зусиль вчителя та учнів та рівня професійної майстерності вчителя. Крім того, включення проєктів у шкільний курс географії потребує вирішення цілої низки проблем організаційного і психологічного плану. Важливим для вчителя є питання щодо самостійності кожного учня у процесі виконання групового проєкту.

Проте впровадження методу проєктів у шкільний курс географії значно підвищує рівень зацікавленості учнів предметом, сприяє умінню орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно та критично аналізувати та систематизувати вивчене, обґрунтовувати свою думку та враховувати інші бачення, вчить вести перемовини, приймати рішення та нести відповідальність за результати роботи.

Список джерел:

1. Войтович О.П. Використання проєктів міжпредметного змісту в навчанні фізики для розвитку творчих здібностей учнів. *Інформаційні технології в професійній діяльності*. Мат-ли доповідей III Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та науковців. Рівне, 2009. С. 13–14.

2. Тадеуш О.М. Метод проєктів як форма продуктивного навчання студентів. *Електронний ресурс*.- Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19155/1/Tadeush.pdf>

ЗМІСТ

Войтович О.П., Костолович М.І. Методика впровадження проєктів у шкільний курс географії.....	3
Войтович О.П., Лико Д.В., Мартинюк В.О. Удосконалення навчального плану освітнього ступеня «магістр» спеціальності 014.07 «Середня освіта (географія)» у світлі сучасних вимог до підготовки майбутнього вчителя географії.....	6
Коротун С.І., Романів А.С. Роль сучасної шкільної географії в громадянському житті та кар'єрному зростанні особистості.....	11
Лис Ю.В. Сучасний освітній інструментарій компетентісно орієнтованого навчання географії.....	16
Лисиця А.В. Географічне краєзнавство, історичні пам'ятки пов'язані з епідеміями минулого.....	25
Логвиненко І.П. Краєзнавча робота в процесі викладання географії в школі.....	31
Мартинюк В.О. Чи потрібна конструктивна географія у школі?.....	35
Мартинюк О.Ю. Геоекологія у системі діяльності Малої Академії наук учнівської молоді.....	40
Осніцька Н.О. Реалізація аксіологічного підходу в навчально-виховному процесі школи засобами шкільного краєзнавства (з досвіду роботи).....	45
Портухай О.І., Демчук О.Д. Вивчення особливостей міграційних процесів населення в Рівненській області.....	55
Пустовіт Г.П., Сяська І.О. Роль еколого-краєзнавчого контенту у змісті фахової підготовки майбутніх учителів географії.....	60
Романів О.Я. Досвід реалізації розвиваючого і збагачуючого навчання обдарованої молоді за моделлю Джозефа Рензулі в закладі позашкільної освіти.....	64

Сокол Т.К. Інтеграція природничих наук у змісті старшої школи: від теорії до практики.....	74
Суходольська І.Л., Окуневич Д.Я. Особливості використання ГІС-технологій на уроках географії.....	81
Трохимчук І.М. Методологія та організація наукових досліджень з географії в середній школі за міжнародним науково-освітнім проєктом GLOBE.....	85

Наукове видання

Збірник наукових праць

**ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА У ШКІЛЬНИХ ТА
ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ПРОБЛЕМИ, ПОШУКИ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

Відповідальний за випуск: Д.В. Лико
Комп'ютерне верстання: В.О. Мартинюк

Підписано до друку 28.09.2020 р.
Формат 60×84 1/16. Друк: різнограф
Ум. друк. арк. **5,35**
Обл. вид. арк. **7,08**

Видавець Зень О.М.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
Серія №26 від 06 квітня 2004 р.
Вул. Князя Романа, 9/24, м. Рівне, 33022
068-025-067-4; olegzen@ukr.net

Віддруковано у редакційно-видавничому
відділі Рівненського державного гуманітарного університету
вул. Ст. Бандери, 12, м. Рівне, 33018
(0362) 62-03-56; info@rshu.edu.ua